

Дружук І. Фонетичні діалектизми в романі Володимира Лиса «Століття Якова» і їхні відповідники в згоранській говірці: порівняльний аспект // Лінгвостилістичні студії. 2018. Вип. 8. С. 77–86.

Druzhuik I. Phonetic Dialecticisms in the Novel «The Century of Jacob» by Volodymyr Lys and their Equivalents in the Zgorian Dialect: Comparative Aspect // Lingvostilistični studii. 2018. Iss. 8. P. 77–86.

УДК 811.161.2'28'342(477.82):821.161.2(477.82)'06-3.09

ФОНЕТИЧНІ ДІАЛЕКТИЗМИ В РОМАНІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА» І ЇХНІ ВІДПОВІДНИКИ В ЗГОРАНСЬКІЙ ГОВІРЦІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Ірина Дружук

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

У статті виокремлено особливості вокалізму та консонантизму говірки, яка використана в романі В. Лиса «Століття Якова». Проаналізовано фонетичні діалектизми, зафіксовані в романі, зіставлено їх із тими, що функціонують у сучасній згоранській говірці (с. Згорани Любомльського району Волинської області), а також визначено причини відмінностей між цими двома групами діалектних слів

Ключові слова: фонетичний діалектизм, згоранська говірка, експедиція, вплив літературної мови, вокалізм, консонантизм.

Вступ. Традиція вживання діалектизмів у літературних творах досить давня: упродовж XIX століття в текстах Я. Головацького, М. Шашкевича, І. Вагилевича, Ю. Федьковича, І. Франка та ін. знаходимо фіксації говіркових слів. У кінці XIX – на початку XX століття ця тенденція набула розвитку: письменники використовували діалектизми не лише тому, що мислили рідною говіркою, а й з метою стилізації художнього тексту, бо діалектизми урізноманітнюють мову персонажів, виявляють локальний колорит, індивідуалізують мовлення героїв та характеризують стиль письменника [6, с. 200] (пор. твори В. Стефаника, М. Черемшини, М. Коцюбинського, О. Гончара тощо, у яких використані діалектизми південно-західного та південно-східного наріччя).

Поліські говори майже не були відображені в художній літературі упродовж XIX – першої половини XX століть (за винятком творів Олени Пчілки та Лесі Українки), лише в кінці 80-х років XX століття зростає зацікавлення письменників північноукраїнськими говірками [15, с. 1] (твори М. Закусила, О. Кулеша, В. Дрозда, В. Даниленка тощо). У художній літературі представлено такі говірки західнополіського діалекту: *підляські* (твори Ю. Королько, М. Сарнацької), *берестейські* (твори Д. Фальківського, І. Хміля, Ф. Одрача), *ковельські* (твори Лесі Українки), *шацькі* (твори В. Лазарука, В. Лиса, Н. Гуменюк), *ківерцівські* (твори М. Нестерчука).

Високу оцінку читачів здобув роман «Століття Якова» В. Лиса (переможець конкурсів «Коронація слова-2010» та «Гранд-коронація слова», отримав відзнаку «Кращий роман десятиріччя», екранізований

студією каналу «1+1» у 2016 році, перевиданий п'ять разів). У ньому, окрім захопливого сюжету та харизматичних героїв, читачів зацікавило колоритне мовлення персонажів, оскільки діалектизми в романі «Століття Якова» з уст героїв звучать природно та зрозуміло. Така органічність цілком закономірна, бо В. Лис – корінний «загоренець», щоправда, вже багато років живе в м. Луцьку, тобто на момент створення роману його знання говірки було своєрідно «законсервованим», а мовна свідомість зберегла рівень сільського мовлення того часу, коли автор ще постійно жив у рідному селі (50–60 рр. XX ст.).

Неодноразово мова роману ставала об'єктом різнопланового вивчення з погляду діалектологічного: досліджено діалектизми на різних мовних рівнях (І. Левчук [8], А. Яворський [15; 16; 17; 18], І. Дружук [4; 5]), їхні функції (Л. Спанатій [13]), схарактеризовано риси західнополіського діалекту за матеріалами роману (І. Ніколаєнко [12]). Сам автор щодо мови, якою написаний роман, неодноразово зазначав, що в ньому використана жива мова, якою й **досі спілкуються** в його рідному с. Згорани [9]. Г. Аркушин у монографії «Народна лексика Західного Полісся» проаналізував діалектизми та специфіку їх функціонування в романі та вказав на ряд невідповідностей у відтворенні діалектного мовлення [1, с. 141–142].

Мета дослідження. Зважаючи на ряд неточностей використання діалектизмів у романі, зафіксованих Г. Аркушиним, вважаємо актуальним порівняти діалектизми роману «Століття Якова» із тими, що дійсно функціонують у сучасній говірці та з'ясувати відповідність тексту живій народній мові. Оскільки автор роману «Століття Якова» вказує на місце дії – село *Загорени* (сучасне с. Згорани Любомльського району Волинської області), то «така «паспортизація» дозволяє прискіпливіше проаналізувати використання говіркових слів» у ньому [1, с. 140].

Матеріал і методи дослідження. Для порівняння взято фонетичні діалектизми, зафіксовані в романі та вживані в згоранській говірці. Для цього методом суцільної вибірки виокремлено діалектизми з тексту та здійснено експедицію в с. Згорани влітку 2015 року. Респондентами-інформаторами обрали корінних мешканців села, народжених у 20-х роках минулого століття, малограмотних (як і головний герой роману): Касьянюка Івана Савича, 1924 р. н. (далі КІ), Назарука Адама Онисимовича, 1926 р. н. (далі НА), Слісар Варвару Максимівну, 1926 р. н. (далі СВ). У статті використано *описовий метод* (із прийомами узагальнення, класифікації мовних фактів) для систематизації фактичного матеріалу; *метод лінгвістичного аналізу*, зокрема фонетичного, для з'ясування специфіки говіркових явищ; *зіставний метод* для порівняння діалектизмів, зафіксованих у романі та говірці с. Згорани.

Результати дослідження та дискусія. Фонетичні діалектизми роману «Століття Якова» можна поділити на дві групи: діалектизми, які й у романі, і в мовленні мешканців с. Згорани однакові, та діалектизми, які з

певних причин відмінні. До першої групи відносимо діалектизми, у яких відбито такі особливості вокалізму:

1. Вимова ненаголошеного [о] (зрідка й наголошеного) з наближенням до [у]: пор. у романі – *чулувік* [10, с. 149] (у говірці – *чулу/в'ік* (СВ, КІ, НА)), *кумедія* [10, с. 30] (*ку/мед'йа* (СВ, КІ)), *гувурити* [10, с. 36] (*гуву/рити* (КІ), але *гово/рити* (СВ)), *дохтурка* [10, с. 16] (*/дохтурка* (СВ), */дохтур* (КІ)), *зусім* [10, с. 20] (*зув/с'ім* (СВ)), *номер* [10, с. 100] (*/нумир* (СВ, НА)). Непослідовно відбито в романі це фонетичне явище в слові *бомага* [10, с. 56], але в говірці, згідно із загальною тенденцією наближення до [у], – *бу/мага* (СВ, КІ, НА).

2. Звук [у] пізнішого походження на місці [о] < *о в ненаголошеному закритому складі: *пушов* [10, с. 23], *пуйшов* [10, с. 47] (*пу/шов* (СВ, КІ)), *вуйна* [10, с. 147] (*вуї/на* (СВ, КІ, НА)), *пудпольного* [10, с. 47] (*пуд/пол'ного* (СВ, КІ)), *пуща* [10, с. 87] (*/пущ'ла* (НА), */пущ'ле* (СВ)). Проте в слові *хутір* [10, с. 41] автор не передає цієї фонетичної особливості, пор. у говірці */хутур* (СВ).

3. Рефлекс [и] на місці етимологічного *ѣ (Ѣ) в ненаголошеному складі: *симня* [10, с. 224] (*сим/н'а* (СВ), але *с'ім'йа* (КІ, НА)), *дитей* [10, с. 224] (*ди/теї* (СВ)).

4. Перехід наголошеного [а] > [е] після м'яких і пом'якшених приголосних (*свето* [10, с. 229] (*с/в'ето* (СВ, НА)), *обіцети* [10, с. 183] (*об'іц'ети* (НА)), *доглене* [10, с. 154] (*дог/л'ене* (СВ, НА)), *взети* [10, с. 147] (*в/з'ети* (СВ, НА)), *дєдьку* [10, с. 104] (*/д'ед'ку* (СВ, НА)), *валєтис'я* [10, с. 50] (*ва/л'етис'а* (СВ, КІ, НА)), *гарєчий* [10, с. 49] (*га/р'ечий* (СВ, НА)), *сєдьте* [10, с. 229] (*/с'ед'те* (СВ, НІ)), *тєжко* [10, с. 147] (*/т'ешко* (КІ, НА)), *тєжкий* [10, с. 234] (*/т'ежкий* (НА), але *т'аж/кий* (СВ, КІ)), пор.: *див'єте* [10, с. 200] (*див'йате* (СВ, КІ)) і ненаголошене *порєтували* [10, с. 90] (але *порату/вали* (КІ, НА), *пор'ату/вали* (СВ)) та в закінченнях у словах *на воротєх* [10, с. 107] (але *на во/ротах* (СВ, НА), *на во/рот'ах* (КІ)), *тримайсє* [10, с. 235] (*три/майс'а* (СВ, КІ, НА)), *всілисє* [10, с. 22] (*в/с'ілис'а* (СВ, КІ, НА)). За аналогією відбито перехід наголошеного [а] > [е] й у назві населеного пункту *Згорєни* [10, с. 12] (*Зго/р'ени* (НА), але *Зго/рани* (СВ, КІ)).

5. Підвищення артикуляції [е] до [и] в ненаголошеній позиції: *нивже* [10, с. 108] (*нив/же* (СВ, КІ, НА)), *мине* [10, с. 178] (*ми/не* (СВ, КІ, НА)), *пониділок* [10, с. 147] (*пони/д'ілок* (СВ, КІ)), *будите* [10, с. 230] (*/будите* (СВ, КІ, НА)), *сило* [10, с. 208] (*си/ло* (СВ, КІ, НА)), але в романі – *номер* [10, с. 100], але в говірці – */нумир* (СВ, КІ, НА), *незнакоме* [10, с. 68], але (*низна/коме* (СВ, КІ)). Також В. Лис відтворює протилежний процес обниження артикуляції наголошеного [и] до [е]: *пригостєти* [10, с. 50], *вєйшов* [10, с. 23], *тєх* [10, с. 145], *влубєтис'я* [10, с. 22], але це явище не збережене в сучасному говірковому мовленні, пор.: *пригос/тити*, */вийшов*, *тих*, *вл'убитис'я* (СВ, КІ, НА).

6. Нерегулярні зміни голосних: [е] > [у]: *сурйозний* [10, с. 44] (*сур/йозний* (СВ)); [е] > [і]: *пліче* [10, с. 22] (*пл'іч'є* (СВ)); [е] > [і]:

аліганцька [10, с. 117] (*ал'ігантна* (КІ), але *ел'елгантна* (СВ)); [и] > [е]: *пригостети* [10, с. 50] (*пригос'тити* (СВ, КІ)).

У системі консонантизму відтворено:

1. Збереження історичної м'якості шиплячих: *заважети* [10, с. 131] (*зава'ж'ети* (КІ, НА), але *зава'жати* (СВ)), *чесом* [10, с. 199] (*ч'есом* (КІ), *ч'ес* (СВ)), але варіант *щісця* [10, с. 40] сприймаємо як гіперизм, пор. у говірці – *ш'час'т'а* (СВ, КІ, НА).

2. Заступлення [ч] через [ц]: *ци* [10, с. 11] (*ци* (СВ), але *чи* (КІ, НА)), *цимало* [10, с. 179] (*ци'мало* (СВ), *чи'мало* (КІ, НА)), *цималі* [10, с. 179] (*цима'лі* (СВ)).

3. Ствердіння звукосполуки [ц'і]: *німци* [10, с. 157] (*н'імци* (СВ, КІ)), депалаталізацію історично м'якого [ц] відбито й у займенниках *цего дармоїда* [10, с. 34], *ций дівці* [10, с. 44], *цего поліціянта* [10, с. 50], *цему гостю* [10, с. 83], *цего коня* [10, с. 104], але в прибузьких говірках указівний займенник «цей» відсутній, тому існує таке розрізнення: *той* уживаний у значенні 'цей', а значення 'той' передає займенник *тамтой* (*тотой*) [1, с. 142] пор. : *тої* (СВ, КІ, НА), *'тейе, те кур'ча* (СВ, КІ, НА), *'того* *'н'івн'а* (СВ, КІ, НА), *'того ко'н'а* (СВ, КІ, НА). Тому зафіксувати процеси депалаталізації в них неможливо.

4. Протетичні приголосні: *Гандрій* [10, с. 190] (*Ганд'р'ії* (СВ, КІ)), *горати* [10, с. 180] (*го'рати* (СВ, КІ, НА)), *гулиця* [10, с. 107] (*'вулиц'а* (КІ, НА), *по'вул'ічному* (СВ)), *вугол* [10, с. 22] (*'вугол* (КІ), *ву'гло* (СВ)); пор. у мовленні респондента: *вос'тан'с'а* (СВ).

5. М'якість передньоязикового [л]: *лямпа* [10, с. 233] (*'л'ампа* (КІ, НА) але *'лампа* (СВ)), *блюзка* [10, с. 117] (*б'л'узка* (СВ, КІ, НА)). Саме таке написання узаконював «харківський правопис» 1928 року, у якому вказано, що запозичення з чужомовним *л* в українській мові до середини ХІХ ст. були засвоєні з нем'яким [л], а пізніші – з [л'] м'яким [14, с. 62] (див. «Правописний словник» Г. Голоскевича [3]). У лексемі *жалько* [10, с. 102] (*'жалко* (СВ, КІ)), а також у звукосполуці [л'і]: *прийшли* [10, с. 153] (*при'ш'ли* (СВ, КІ, НА)) пом'якшення [л] не фіксуємо в говірці, хоча його відбито в романі.

Інші фонетичні зміни:

1. Збереження давніх звуків у певних формах слів: *нігди* [10, с. 103] (*н'іг'де* (СВ, КІ), *ниг'де* (НА)).

2. Явище асиміляції: [вй] > [вл]: *здоровля* [10, с. 13] (*здо'ровл'а* (СВ), *здо'ров'я* (НА, КІ)), [мй] > [мн]: *симня* [10, с. 224] (*сим'н'а* (СВ, КІ), але *с'ім'я* (НА)), *мнесо* [10, с. 68] (*м'н'есо* (КІ, НА), *м'н'асо* (СВ)), *памнятати* [10, с. 36] (*памн'а'тати* (СВ, КІ)).

3. Дисимілятивні зміни: [н'к] > [йк]: *малейка* [10, с. 230] (*ма'ле'йка* (КІ), *ма'лен'ка* (СВ)); [кт] > [хт]: *продухти* [10, с. 150] (*про'дукти* (СВ, КІ)); [д'ц'] > [йц']: *двайцять* [10, с. 204] (*д'вайцят'* (СВ)), [чт] > [шт]: *штири* [10, с. 23] (*ш'тири* (СВ, КІ)).

4. Усічення різного виду в діалектизмах, зафіксованих у романі і в мовленні респондентів, теж представлено неоднорідно: *університет* [10, с. 52] (*ун'іверси'тет* (СВ, КІ, НА)), *все'дно* [10, с. 161], *се'дно* [10, с. 175] (*все вод'но* (НА), *все од'но*, *все йед'но* (СВ)), *тидень* [10, с. 187] (*'тиден'* (НА), *'тижден'* (КІ, СВ)), *каете* [10, с. 188] (*'кажете* (СВ)), *кауть* [10, с. 157] (*'кажут'* (СВ, КІ, НА)), *мона* [10, с. 33] (*'можна* (СВ, КІ)), *нічо* [10, с. 54] (*н'ічого* (СВ, КІ, НА)), *бре'* [10, с. 36] (*б'реше* (СВ, КІ, НА), *вре* (СВ)). Невідповідність між діалектизмами, зафіксованими в мовленні мешканців с. Згорани та героїв роману, на нашу думку, полягає в тому, що процес усічення часто має індивідуальний для кожного мовця спосіб.

Відзначимо, що явище метатези в говірковому мовленні не підтверджено: *ліворуція* [10, с. 110] (*риво'л'уц'ійа* (СВ, КІ, НА)), *карах тер* [10, с. 72] (*ха'ракт'ер* (СВ, КІ, НА)). Появу таких «діалектизмів», на думку Г. Аркушина, спричинило прагнення мовців адаптувати запозичені слова до згоранської говірки [1, с. 141].

З'ясувати причини невідповідностей між вимовою респондентів та діалектизмами, зафіксованими в романі, допоможе «Атлас української мови», у II томі якого скартографовано матеріали з Волинського Полісся. На жаль, згоранська говірка не представлена на картах, проте тут вміщено матеріали з населених пунктів навколо с. Згорани (села Запілля, Рівне, Нудиже, Городне, Гороховище, Бережці Любомльського та Положеве Шацького районів) [2]. У цих населених пунктах матеріал записано 1955 року. Як ми вже вказували, говірка, використана в романі В. Лисом, – це згоранська говірка 50–60-х років, коли письменник ще жив постійно в рідному селі.

Вищеназвані фонетичні особливості типові для згоранської говірки як однієї з волинсько-поліських. Поодинокі невідповідності між вимовою респондентів та зафіксованими в романі діалектизмами пов'язуємо зі впливом літературної мови на говірку: *гувурити* [10, с. 36], але *гово'рити* (СВ); *симня* [10, с. 224], але *с'ім'йа* (КІ, НА); *тежкий* [10, с. 234], але *т'аж'кий* (СВ, КІ); *див'єте* [10, с. 200], але *див'йате* (СВ, КІ); *пор'єтували* [10, с. 90], але *пор'ату'вали* (СВ), *порату'вали* (КІ, НА); *Згорени* [10, с. 12], але *Зго'рани* (СВ, КІ); *заважети* [10, с. 131], але *зава'жати* (СВ); *ци* [10, с. 11], але *чи* (КІ, НА); *цимало* [10, с. 179], але *чи'мало* (КІ, НА); *гулиця* [10, с. 107], але *'вулиц'а* (КІ, НА), *по'вул'ічному* (СВ); *здоровля* [10, с. 13], але *здо'ров'йа* (НА, КІ); *малейка* [10, с. 320], але *ма'лен'ка* (СВ); *продукти* [10, с. 150], але *про'дукти* (СВ, КІ).

Безумовно, вплив літературної мови відчутний у відбитті рефлексів *о, що, очевидно, у пам'яті В. Лиса звучить типово для Волинського Полісся як [и] (див.: [2, к. № 51–54]): *вин* [10, с. 23], *тико* [10, с. 146], *тільки* [10, с. 12], *кільки* [10, с. 49], *стико* [10, с. 175], а вже в сучасній говірці – *в'ін*, *ст'іл*, *к'ін'* (СВ, КІ); *т'іл'ко* (СВ), але *'тил'ко* (НА), *'тико* (КІ); *'к'іл'ко*, *с'к'іл'ко* (СВ), але *с'тико* (КІ, НА).

Впливом літературної мови варто пояснювати невідповідність у відтворенні процесу обниження артикуляції наголошеного [и] > [е] героями роману (*влюбитися* [10, с. 22], *вийшов* [10, с. 23], *гуверети* [10, с. 36], *пригостити* [10, с. 50], *тех.* [10, с. 145]) та респондентами (*вл'у/битис'а*, *луйшов*, *гуву/рити*, *пригос/тити*, *тих* (СВ, КІ, НА)). Описуючи волинсько-поліський вокалізм, Т. Назарова зазначає, що в західній частині досліджуваного ареалу можна помітити більше обниження артикуляції наголошених алофонів /и/, що варіюють від [и^е] до [е^и] і навіть [е] [11, с. 47]. Дослідниця надбузько-поліських говірок Г. Козачук теж підтверджує, що в названих говірках наголошений [и] наближений до [е], а то й повністю ним заступлений [7, с. 262]. У II томі АУМ фіксуємо наявність паралельних форм з наголошеними [и] та [е] в селах навколо с. Згорани [2, к. № 17].

Інші невідповідності між вимовою респондентів та зафіксованими в романі діалектизмами не закономірні та гіперичні. Зокрема перехід [а] > [е] у словах: *тримайся* [10, с. 235] (*три/майс'а* (СВ, КІ, НА)); *на воротех* [10, с. 107] (*на во/ротах* (СВ, НА), *на во/рот'ах* (КІ)); *всілися* [10, с. 22] (*в/с'ілис'а* (СВ, КІ, НА)), адже, як слушно зауважує Г. Аркушин, «тут не було причин для такого переходу» [1, с. 142] (пор.: *с/в'ето* (СВ, НА), *об'їц'ети* (НА), *дог/л'ене* (СВ, НА)).

Окрім цього, Г. Аркушин відзначає непослідовне відбиття характерної для звукової системи досліджуваної говірки зміни наголошеного [а] > [е] у романі: «пор. у таких висловленнях: *клята затета* (клета?), *багатирия запузяченого*, *пойняв*, *наставляє*, *справляти*; *самі обіцєлися* <...> *то не відступайтесь од свеї обіцянки* та ін.» [1, с. 142].

В окремих словах В. Лис не відтворює типової риси волинсько-поліських говірок – підвищення артикуляції [е] до [и] в ненаголошеній позиції (*номер* [10, с. 100], *незнакоме* [10, с. 68]), хоча в інших діалектизмах, зафіксованих у романі, вона відбита, наприклад, *нивже* [10, с. 108], *мине* [10, с. 178], *пониділок* [10, с. 147]) та загалом характерна для сучасної згоранської говірки: */нумир* (СВ, КІ, НА), *низна/коме* (СВ, КІ).

Не відтворено в романі і ствердіння [р'], яке присутнє в говірці с. Згорани й притаманне для говірок Волинського Полісся (див.: [2, к. № 116]). Порівняймо: *порєтувати* [10, с. 90] (*порату/вати* (СВ)), *Гандрій* [10, с. 177] (*Ганд/реї* (НА)), *штірі* 'чотири' (*ш/тири* (СВ, КІ, НА)), *гарячий* [10, с. 49] (*га/рачий* (СВ, КІ)) і лише одиничний випадок у тексті «Століття Якова» – *з лагера* [10, с. 178].

Часто В. Лис використовує паралельні форми слів, наприклад, *війна* [10, с. 87] || *вуйна* [10, с. 147], коли в говірці фіксуємо *вуйна* (СВ, КІ, НА); слова *пушов* [10, с. 23] || *пуйшов* [10, с. 47], у говірці – *пу/шов* (СВ, КІ); слова *зусім* [10, с. 20] || *зусім* [10, с. 28], у говірці – *зуї/с'ім* (СВ) тощо. Такі паралельні форми вжито не закономірно, оскільки «в одній і тій самій говірці, тим паче в мовленні тієї ж особи, уживана лексема матиме єдину форму, а не так, як у романі знаходимо цілий синонімічний ряд, пор.: *все*

їдно – все 'дно – се'дно, геть би – геньби, двацять – двацїть, зновика – зновка, <...> може – мо', нічого – нічо', стільки – стико, тидень – тиждень, тре' – тра' – треба, тільки – тільки – тико, тутечки – туточки, щісця – щастя, генчого – гиншого – інше, пор. навіть у тому самому реченні: там були інші люди й гинший світ [1, с. 142].

Висновки та перспективи дослідження. Отже, основний масив фонетичних діалектизмів, використаних В. Лисом у романі «Століття Якова», ідентичний сучасній згоранській говірці, проте значна частина цих діалектизмів відмінна. Причини такої невідповідності зумовлені впливом літературної мови на говірку; використанням письменником ненормативних для говірки форм та фонетичних варіантів; відсутністю характерних для говірки фонетичних рис (ствердіння [p']); непослідовністю відтворення фонетичної особливості, притаманної згоранській говірці, в одних словах та відсутність її в інших (не в усіх словах зафіксовано вимову ненаголошеного [o] як [y], ненаголошений [y] на місці [o] < *o, підвищення артикуляції [e] до [и]); використанням паралельних форм одного й того слова, у яких по-різному відбито одне й те ж фонетичне явище.

Вважаємо, що існування названих неточностей підтверджує прагнення В. Лиса занурити читача в атмосферу рідного села за допомогою відсторонення від кодифікованої літературної мови, натомість максимального адаптування слів відповідно до говіркового мовлення, інколи навіть за рахунок створення гіперичних діалектних форм, ненормативних для згоранської говірки. Саме завдяки такому «одіалектненню» роман «Століття Якова» здобув популярність, а діалектне мовлення зацікавлює читачів і поза межами побутування західнополіського говору.

Наступні дослідження дозволять зробити подібне зіставлення на інших мовних рівнях.

Список використаної літератури

1. Аркушин Г. Л. Народна лексика Західного Полісся: монографія. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. 236 с.
2. Атлас української мови. Київ: Наук. думка, 1988. Т. 2. 521 с.
3. Голоскевич Г. Правописний словник (за нормами укр. правопису Всеукраїнської Академії Наук, Харків, 1929 р.). Вид. 12-е. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто; Львів: [б. в.], 1994. 461 с.
4. Дружук І. Вплив літературної мови на говірку с. Згорани Любомльського району Волинської області // Яровиця. 2015. № 3–4. С. 60–64.
5. Дружук І. Лексичні діалектизми в романі Володимира Лиса «Століття Якова» та говірці мешканців с. Згорани Любомльського району Волинської області // Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук : зб. матер. міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк, 2016. С. 307–309.
6. Єрмоленко С. Я. Говіркове багатоголосся сучасної української прози // Українознавство: науково-популярний, суспільно-політичний, культурно-мистецький журнал. 2008. Число. 1. С. 198–205.

7. Козачук Г. О. Вокалізм надбузько-поліських говірок // Проблеми сучасної ареології. Київ: Наук. думка, 1994. С. 260–264.
8. Левчук І. Антропонімія роману Володимира Лиса «Століття Якова» // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т. ім. Лесі Українки, 2013. № 22. С. 69–74.
9. Лис В. Література – це психотерапія для душі. URL: <http://glavred.info/archive/2011/11/16/215843-5.html>. (06. 11. 2018).
10. Лис В. Століття Якова. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2012. 240 с.
11. Назарова Т. В. К характеристике украинского волинско-полесского вокализма // Общеславянский лингвистический атлас : Материалы и исследования. 1970. Москва: Наука, 1972. С. 40–65.
12. Ніколаєнко І. О. Риси західнополіського діалекту в романі Володимира Лиса «Століття Якова» // Лінгвістика. № 1 (25), ч. 1. 2012. С. 149–156.
13. Спанатій Л. С. Діалектизми та їх місце в мовному і метамовному дискурсі (на матеріалі роману «Століття Якова» В. Лиса) // Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Філологія. Мовознавство. 2013. Т. 219, вип. 207. С. 109–112.
14. Український правопис. Харків : Державне видавництво України, 1928. 101 с.
15. Яворський А. Ю. Актуалізація поліських говорів у сучасному художньому тексті : автореф. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Луцьк, 2015. 20 с.
16. Яворський А. Ю. Лексика волинсько-поліської говірки в романі Володимира Лиса «Століття Якова» // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. пр. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2013. Вип. 36. С. 137–142.
17. Яворський А. Ю. Морфологічні особливості волинсько-поліської говірки в романі Володимира Лиса «Століття Якова» // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т. ім. Лесі Українки, 2013. № 22. С. 150–155.
18. Яворський А. Ю. Фонетичні особливості волинсько-поліської говірки в романі Володимира Лиса «Століття Якова» // Волинь філологічна : текст і контекст. Актуальні проблеми сучасного мовознавства : зб. наук. пр. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. Вип. 14. С. 279–289.

References

1. Arkushyn, H. L. (2014). Narodna leksyka Zakhidnoho Polissia [*National vocabulary of Western Polissya*]. Lutsk: Skhidnoievropeiskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky. [in Ukrainian].
2. Atlas ukrainskoi movy (1988). [*Atlas of Ukrainian language*], Vol. 2. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
3. Holoskevych, H. (1994). Pravopysnyi slovnyk [*Spelling dictionary*]. (12nd ed). Niu-York; Paryzh; Sydnei; Toronto; Lviv. [in Ukrainian].
4. Druzhuik, I. (2015). Vplyv literaturnoi movy na hovirku s. Zghorany Liuboml'skoho raionu Volyn'skoi oblasti [The influence of the literary language on the conversation of Zghorany village, Lyuboml'skyi district, Volyn region]. *Yarovytsia*, 3–4, 60–64. [in Ukrainian].
5. Druzhuik, I. (2016). Leksychni dialektyzmy v romani Volodymyra Lysa «Stolittia Yakova» ta hovirts meshkantsiv s. Zghorany Liuboml'skoho raionu Volyn'skoi oblasti [Lexical dialecticisms in the novel «Century of Jacob» by Volodymyr Lys and in the dialect of the inhabitants of Zghorany village, Lyuboml'skyi district, Volyn region]. In *Aktualni problemy rozvytku pryrodnych ta humanitarnykh nauk*, 307–309. [in Ukrainian].

6. Yermolenko, S. Ya. (2008). Hovirkove bahatoholossia suchasnoi ukrainskoï prozy [Communicative polyphony of the contemporary Ukrainian prose]. *Ukrainoznavstvo*, 1, 198–205. [in Ukrainian].
7. Kozachuk, H. O. (1994). Vokalizm nadbuzko-poliskykh hovirok [The vocalism of the nadbuzko-polissian dialects]. In *Problemy suchasnoi areolohii*, 260–264. [in Ukrainian].
8. Levchuk, I. (2013). Antroponimiia romanu Volodymyra Lysa «Stolittia Yakova» [Proper Names in the Novel «Jacob's Century» by Volodymyr Lys]. *Naukovyi visnyk Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrainky. Serii: Filolohichni nauky. Movoznavstvo*, 22, 69–74. [in Ukrainian].
9. Lys, V. Literatura – tse psykhoterapiia dlia dushi [The literature is psychotherapy for the soul]. Retrieved from <http://glavred.info/archive/2011/11/16/215843-5.html>. [in Ukrainian].
10. Lys, V. (2012). Stolittia Yakova [The Century of Jacob]. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia. [in Ukrainian].
11. Nazarova, T. V. (1972). K harakteristike ukrainskogo volynsko-poleskogo vokalizma [To characterization of Ukrainian Volyn-Polissian vocalism]. *Obshheslavjanskij lingvisticheskij atlas*. Moskva: Nauka. [in Russian].
12. Nikolaienko, I. O. (2012). Rysy zakhidnopoliskoho dialektu v romani Volodymyra Lysa «Stolittia Yakova» [The features of the Western-Polissian dialect in the novel «The Century of Jacob» by Volodymyr Lys]. *Linhvistyka*, part 1, 149–156. [in Ukrainian].
13. Spanatii, L. S. (2013). Dialektyzmy ta yikh mistse v movnomu i metamovnomu dyskursi (na materialy romanu «Stolittia Yakova» V. Lysa) [The dialecticisms and their place in the linguistic and meta-language discourse (based on the novel «Century of Jacob» by Volodymyr Lys)]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia». Serii: Filolohiia. Movoznavstvo*, 219, 109–112. [in Ukrainian].
14. Ukrainskyi pravopys (1928). [The Ukrainian spelling]. Kharkiv: Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy. [in Ukrainian].
15. Yavorskyi, A. (2015). Aktualizatsiia poliskykh hovoriv u suchasnomu khudozhnomu teksti [Actualization of the Dialects of Polissia in a Modern Literary Text]. *Extended abstract of the candidate's thesis*. Luts'k. [in Ukrainian].
16. Yavorskyi, A. (2013). Leksyka volynsko-poliskoi hovirky v romani Volodymyra Lysa «Stolittia Yakova» [Vocabulary of Volynian-Polissian Patois in Volodymyr Lys's Novel «Jacob's Century»]. *Linhvistychni doslidzhennia*, 36, 137–142. [in Ukrainian].
17. Yavorskyi, A. (2013). Morfolohichni osoblyvosti volynsko-poliskoi hovirky v romani Volodymyra Lysa «Stolittia Yakova» [Morphological peculiarities of Volynian-Polissian Patois in Volodymyr Lys's Novel «Jacob's Century»]. *Naukovyi visnyk Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrainky. Serii: Filolohichni nauky*, 22, 150–155. [in Ukrainian].
18. Yavorskyi, A. (2012). Fonetychni osoblyvosti volynsko-poliskoi hovirky v romani Volodymyra Lysa «Stolittia Yakova» [Phonetic Peculiar Features of the Volynian-Polissian Patois in the Novel «Jacob's Century» by Volodymyr Lys]. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst*, 14, 279–289. [in Ukrainian].

Дружук Ирина. Фонетические диалектизмы в романе Владимира Лиса «Столетие Якова» и их соответствия в згоранском говоре: сопоставительный аспект. В статье указаны особенности вокализма и консонантизма говора, использованного в романе В. Лиса «Столетие Якова». Зафиксированные в романе фонетические диалектизмы сопоставлены с функционирующими и поныне лексемами в с. Згораны Любомльского района Волынской области и определены причины отличий между этими двумя группами диалектных слов.

Ключевые слова: фонетический диалектизм, згоранский говор, экспедиция, влияние литературного языка, вокализм, консонантизм.

Druzhuk Iryna. Phonetic Dialecticisms in the Novel “The Century of Jacob” by Volodymyr Lys and their Equivalents in the Zgorian Dialect: Comparative Aspect.

Writers used dialects in their texts long time ago. In the 19th century Y. Golovatskyi, M. Shashkevych, I. Vagilevych, Yu. Fedkovych, I. Franko wrote their literary works using dialectal language. In the late 19th – early 20th century, V. Stefanyk, M. Cheremshyna, M. Kotsubynsky, O. Honchar used dialects stylizing their texts with rural speech. Ukrainian writers were interested in Polissian dialects in the late 80s of the 20th century. The novel “The Century of Jacob” by V. Lys was written in Zgorany dialect. The purpose of the article is to compare the dialectal language of the novel “The Century of Jacob” with the dialects spoken in Zgorany village, Lyuboml'skyi district of Volyn region and to find out the relevance of the text to the folk language. We carried out an expedition to Zgorany village in summer of 2015. Phonetic dialecticisms of the novel “The Century of Jacob” can be divided into two groups. The first group includes dialecticisms that are similar both in the novel and the dialect spoken in the Zgorany area. The second group involves those dialecticisms which are different from them.

As a result of the study, we have found out that a part of the phonetic dialecticisms used by V. Lys in his novel “The Century of Jacob” are identical to the modern Zgorian dialect, but a significant part of these dialecticisms are different.

The study elucidates the reasons for this discrepancy. Firstly, this is an influence of the literary language on the dialect. Secondly, the writer uses abnormal forms for this dialect, for example, changing [a] > [e] in words *trymaisie*, *vsilysie*, *na vorotiekh*; softening the sibilant in the word *shchistsia*. Thirdly, the author doesn't show the phonetic characteristic features of the dialect, for example, hardness of the sound [p']. Then V. Lys shows typical for Zgorany dialect phonetic characteristic in some words (*chuluvik*, *kumediia*, *huvuryty*, but *bomaha*). Moreover, the writer uses different forms of one word in the other words (for example, *viina* // *vuina*, *pushov* // *puishov*, *zuvsim* // *zusim* etc.). V. Lys wanted to create the atmosphere of the Ukrainian village in his novel, so he wrote it in Zgorany dialect. For this purpose the writer sometimes adapted some words to the Zgorany dialect, although they have never been used in this dialect. As a result, the novel “The Century of Jacob” has become very popular and western Polissian dialect became very interesting for readers outside Volyn Polissya.

Key words: phonetic dialect, Zgoran dialect, expedition, influence of literary language, vocalism, consonantism.

Стаття надійшла до редколегії 29.02.2018